

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

ÇARŞAMBA İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ

Tarih Bölümü

Eskiçağ Mısır Tarihi

Yeni Krallık

11. Hafta

özenilen üniversite

III. Amenofis saltanatının son yıllarından birinde kendi kızı Satamon'la evlenerek, "halk kızı" Teye ile evlenerek bozduğu geleneği -kraliyet soyunun saflığının korunması yönündeki dinsel talebi- sonradan onarmıştır. III. Amenofis 1353 yazında öldü ve Krallar Vadisinin dışındaki ıssız bir vadiye defnedildi. III. Amenofis'in oğlu IV. Amenofis'in (1353-1336) tahta çıkmıştır. Hem IV. Tuthmosis hem de III. Amenofis güneş diskiyle Aton'a büyük saygı göstermişlerdir, ancak yeni kralın abartıya varan inatçı kararlılığı, var olan düşünce ve tasavvurları köklü bir devrimin ateşleyicisine dönüştürür. Kralın saltanatının dördüncü yılında (1350), siyasal gücü daha IV. Tuthmosis zamanında kısıtlanmış olan Amon başrahibi, bir taş ocağına yapılan seferin başında doğu çölüne gönderilerek başkentteki olaylardan bir süre uzak tutulur. Kralın etrafındaki yeni memurların çoğu alt tabakadandır ya da yabancı kökenlidir; kralın "yoktan var ederek" önemli konumlara getirdiği bu memurlar kendilerini tüm varlıklarıyla krala adarlar. Kral yeni başkent için Orta Mısır'da, hemen hemen Memfis ile Teb arasında bir yer seçer; bugün bu kente çağımızdaki bir Bedevi kabilesinin adından esinlenilerek genellikle el-Amarna denir. Kralın saltanatının altıncı yılında kent alanı sınır taşlarıyla işaretlense de saray, kente ancak bir yıl sonra (1346) ilk saraylar, tapınaklar ve mahalleler tamamlanınca taşındı. Ondan kısa bir süre önce kral doğum adı Amenofis'i ("Amon bağışlayıcıdır") Akhenaton ("Aton'u memnun eden") olarak değiştirdi. Akenaton'un oluşturmuş olduğu yeni dinden sonra tanrının tek geçerli adı Ra ya da Aton'dur. Amarna dini şu kısa kuralla tanımlanabilir: "Aton'dan başka tanrı yoktur ve Akhenaton onun peygamberidir." Ancak kral sevgili tanrısının evrensel özüne kafa yorarken, Mısır imparatorluğu temellerinden sarsılmaya başlar. Genel huzursuzluk çok geçmeden Suriye'den Filistin'e sıçrar, ancak oradaki isyan bağımsız bir iki derebeyinin entrikaları ve soygun çetelerinin (Kabiru) saldırılarından ibarettir. En kötüsü, Mısırlıların ikmal üsleri olan liman kentlerini kaybetmeleridir. III. Amenofis devletin Asya'yla olan ilişkilerine kendi kişisel damgasını vurmuştu, ama oğlu dış politikayı memurlarına bırakmıştır. Başzevcesi Nefertiti ona altı kız doğurup hiç oğlan doğurmayınca, 1340'a doğru Akhenaton genç akrabası Smenhkare'yi kral naibi ve damadı yaparak tahtın devamını sağlamaya karar verir. Kısa süre sonra Akhenaton (1336 başı) ve Smenhkare ölür. Onların halefi Tutankhamon (1333-1323) belki de kral naibinin kardeşi ve Akhenaton'un da damadıdır. Henüz çocuk yaştaki yeni kralın naipliğini "tanrının babası" Aya üstlenir; bir zamanlar Akhenaton'un da en önemli danışmanı olan bu adam, bundan sonraki on yıl boyunca politikayı belirleyerek, zorla değil, yavaş yavaş gerçekleştirilen bir restorasyon dönemi başlatır. Akenaton'un ölmesinin ardından Aya'nın tahta çıkma girişimlerine karşılık, Akhenaton'un kızlarından biri olan dul kraliçe Ankhesenamun cesur bir adım atmaya karar verir; ülkesinin en tehlikeli düşmanı olan Hitit kralı Şuppiluliuma'ya oğullarından birinin kendisiyle evlenerek Mısır kralı olmasını teklif eder. Hitit kralı bu olaya ilk etapta inanmaz ve gerçekleştiğini teyit etmek için elçiler gönderir ve gerekli teyidi aldıktan sonra oğlu Zanza'yı Mısıra gitmek üzere yola çıkarır ancak Zanza, kraliçenin muhalifleri tarafından yolda öldürülür. Bunun üzerine Hitit kralı Suriye-Filistin bölgesine intikam seferleri düzenler.

Seçilmiş Kaynakça:

Erik Hornung, Eski Mısır Tarihi
Afet İnan, Eski Mısır Tarih ve Medeniyeti
Ercüment Yıldırım, Nil'in Tanrı Kralları